

ICHKI ISHLAR ORGANLARI TEZKOR QIDIRUV BO‘LINMALAR TOMONIDAN
SHAXSI NOMA`LUM MURDALARNING SHAHSINI ANIQLASH ISHINI TASHKIL
ETISH

Baxtiyorov Diyorbek Ixtiyor o‘g‘li

IIV Akademiyasi 3-kurs kursanti

Annotatsiya; *Ushbu maqolada ichki ishlar organlari tezkor qidiruv bo‘linmalar tomonidan shaxsi noma`lum murdalarning shahsini aniqlash ishini tashkil etish, Murda tanasi bo‘yicha batafsil tibbiy tekshiruv o‘tkazish, Tezkor qidiruv bo‘linmalarida shaxsi nomalum murdalarning shahsini aniqlash va shu kabi masalalar borasida so‘z boradi.*

Kalit so‘zlar: *tekshiruv, shaxs, aniqlash, faoliyat, murda, ma`lumot, tavsif, tezkor qidiruv, holat, xususiyat.*

Ichki ishlar organlarining tizimi O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi, Qoraqalpog‘iston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi, Toshkent shahar va Toshkent viloyati ichki ishlar bosh boshqarmalari, viloyatlar ichki ishlar boshqarmalari, tumanlar va shaharlar ichki ishlar boshqarmalari (bo‘limlari), transportda xavfsizlikni ta‘minlash boshqarmalari (bo‘limlari), jazoni ijro etish muassasalari, ichki ishlar organlarining o‘ta muhim va toifalangan obyektlardagi bo‘linmalari, shaharcha ichki ishlar bo‘linmalari, mahalla huquq-tartibot maskanlari hamda ichki ishlar organlarining tayanch punktlari, shuningdek ta‘lim va tibbiyot muassasalari, ichki ishlar organlari zimmasiga yuklatilgan vazifalarni bajarish uchun tashkil etiladigan boshqa bo‘linmalar va tashkilotlardan iboratdir.

Jinoyat qidiruvi - ichki ishlar organlarining bir tizimi; tezkor qidiruvni va o‘z vakolat doirasiga kiruvchi boshqa ishlar — shaxsga, fuqarolarning shaxsiy mulkiga, jamoat tartibiga va xavfsizligiga qarshi qaratilgan jinoyatlarning oldini olish, payini qirqish hamda ularni ochish va hokazo chora-tadbirlarni amalga oshiradi. Jinoyat alomatlarini, jinoyat sodir etgan shaxslarni aniqlash, qidirish va topish ishlari O‘zRda ichki ishlar va milliy xavfsizlik xizmati organlari tomonidan bajariladi. JPK qoidalariga binoan jinoyat ishi yuzasidan dalil tariqasida foydalanish mumkin bo‘lgan ma‘lumotlar aniqlanadi. Ayblanuvchining turgan joyi noma‘lum bo‘lgan taqdirda tergov shu joyni aniqlash uchun barcha choralarni ko‘rishi, zarur hollarda, ayblanuvchi sifatida ishda ishtirok etishga jalb etilishi to‘g‘risida qaror chiqarilgan shaxsga nisbatan qidiruv e‘lon qilishi lozim. Dastlabki tergov o‘tkazilayotganida ham, bunday tergov to‘xtatilganidan keyin ham qidiruv e‘lon etilishi mumkin.

Qamoqqa olish asoslari mavjud bo'lgan, prokuror sanksiyasi bilan qidirilayotgan ayblanuvchi topilgan taqdirda tergovchi qamoqqa olish tariqasida ehtiyot chorasini qo'llaydi. Ayblanuvchi biron joyda ushlangan taqdirda esa, o'sha joydagi prokuror mazkur shaxs ayni qidirilayotgan ayblanuvchi ekanligini aniqlashi va uni qamoqqa olish uchun qonuniy asoslar mavjudligiga ishonch hosil qilishi darkor.^[1]

- Qidiruv joyi va vaqti: Murdaning topilgan joyi va vaqti to'g'risida aniq ma'lumot to'plash. Va Murdaning jinsi, yoshi, bo'yi, vazni, soch rangi, ko'z rangi, kiyim-kechak, tanasida bo'lishi mumkin bo'lgan dog'lar, chandiqlar, shikastlanishlar haqida batafsil tavsifni yozib olish.

- O'lim sababi va vaqti: Birinchi tibbiy tekshiruv natijalarini to'plash. O'limning zo'ravonlik belgilarini yoki o'lim vaqtida bo'lishi mumkin bo'lgan boshqa omillarni aniqlash.

- Shaxsiy buyumlar: Murda yonida topilgan shaxsiy buyumlarni aniqlash va ularni kataloglashtirish. Bu buyumlarga quyidagilar kiradi: hamyon, telefon, kalitlar, zargarlik buyumlari, hujjatlar, kiyim-kechak, o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lgan boshqa narsalar.

2. Ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish:

- Ma'lumotlar bazasini qidirish: Murdaning tavsifi va topilgan shaxsiy buyumlar bo'yicha ma'lumotlar bazasini qidirish. Bu erda yo'qolgan shaxslar bo'yicha ma'lumotlar bazasi, jinoiy ishlar bo'yicha ma'lumotlar bazasi, tibbiy ma'lumotlar bazasi va boshqa tegishli ma'lumotlar bazalari ishlatilishi mumkin.

- Guvohlar bilan suhbatlashish: Murda topilgan hududda yashovchi kishilar, o'sha vaqtda u yerda bo'lgan kishilar bilan suhbatlashish va qiziqarli ma'lumotlarni yig'ish.

- Shaxsiy buyumlarni tahlil qilish: Topilgan shaxsiy buyumlarni batafsil tahlil qilish. Telefon raqamlari, hujjatlardagi ma'lumotlar, kiyim-kechak markalari, zargarlik buyumlari xususiyatlari, boshqa xususiyatlarni tahlil qilib, murdaning shaxsi haqida ma'lumot olish mumkin.

- Tibbiy tekshiruv: Murda tanasi bo'yicha batafsil tibbiy tekshiruv o'tkazish. Bu tekshiruv o'lim sababini aniqlash, o'lim vaqtida bo'lgan holatlarni aniqlash, kasalliklarni yoki jarohatlarni aniqlash, tana bo'yicha xususiyatlarni (dog'lar, chandiqlar, tatuirovkalar) aniqlashga yordam beradi.

- DNT tahlili: Murda to'qimalari va qon namunalaridan DNT tahlilini o'tkazish. Bu tahlil murdaning shaxsiyligiga oid ma'lumotlarni, shuningdek, qarindoshlari haqida ma'lumot olishga yordam beradi.

- Bo'lgan ish bo'yicha boshqa dalillarni tahlil qilish: Murdaning shaxsiyligi to'g'risida ma'lumot berishi mumkin bo'lgan boshqa dalillarni tahlil qilish.

3. Ma'lumotlarni tarqatish:

- O'lim to'g'risida e'lon qilish: Murda topilganligi haqida ommaviy axborot vositalari orqali e'lon berish. Bu e'lon murdaning tavsifi, topilgan joyi va vaqti, shaxsiy buyumlar haqida ma'lumotlarni o'z ichiga olishi mumkin.

- Qidiruv plakatlarini tarqatish: Murdaning fotosurati va tavsifi berilgan qidiruv plakatlarini murda topilgan hudud va yaqin atrofdagi joylarga tarqatish.

- Ijtimoiy tarmoqlarda e'lon qilish: Ijtimoiy tarmoqlarda murda topilganligi haqida ma'lumotlarni tarqatish.

4. Shaxsiylikni aniqlash:

- Ma'lumotlarni taqqoslash: To'plangan ma'lumotlarni turli ma'lumotlar bazalari bilan taqqoslash.

- Shaxsiylikni tasdiqlash: Shaxsning haqiqiyliги tasdiqlangach, o'lim sababini aniqlash, oilasi bilan bog'lanish, o'lim to'g'risida rasmiy ma'lumotlarni berish va boshqa tegishli choralarni ko'rish.

Tezkor qidiruv bo'linmalarida shaxsi nomalum murdalarning shahsini aniqlash ishining o'ziga xos xususiyatlari:

- Tezlik va samaradorlik: Bu ish tezkor tarzda amalga oshirilishi va natijalar tezkorlik bilan olinishi kerak.

- Ma'lumotlarni to'plashning keng doirasini qamrab olishi: Turli xil manbalardan ma'lumotlar to'planishi va tahlil qilinishi kerak.

- Jamoaviy ish: Bu ishda turli mutaxassislar (tibbiy xodim, politsiya xodimi, tergovchi, kriminalistika mutaxassisi va boshqalar) jamoaviy ravishda ishlashi kerak:

- Texnologiyalardan foydalanish: masalan, yuzni tanib olish dasturlari, DNT bazalari, geo-ma'lumotlar tahlili, boshqa ma'lumotlar tahlil qilish usullari ish jarayonini tezlashtirish va samaradorligini oshirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Jinoyatlarni tergov qilish metodikasi. Toshkent-2017. O'zbekiston Respublikasi IIV akademiyasi. 184-b. Maruzalar kursi.

2. Kriminalistika darslik. Toshkent-2018. Mualliflar jamoasi.

3. Uyushgan guruhlar tomonidan sodir etilgan jinoyatlarni kvalifikatsiya qilish. I.A.Sottiyev. O'zbekiston Respublikasi Ichki Ishlar Vazirligi Akademiyasi. Toshkent-2012.

4. jinoiy sud jarayonlarida transmilliy uyushgan jinoyatchilikka qarshi kurashning samarali usullari. Bryus g. oh.

5. Meretukov G.M. "Uyushgan jinoiy guruhlar tomonidan sodir etilgan jinoyatlarni tergov qilish bo'yicha sud-tibbiy yordam".